

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДВНЗ «ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА»**

Факультет природничих наук

Кафедра географії та природознавства

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«Загальне землезнавство»

Освітня програма **«Географія»**

Спеціальність **106 Географія**

Галузь знань **10 Природничі науки**

Затверджено на засіданні кафедри
Протокол № 1 від “15” вересня 2020 р.

ЗМІСТ

1. Загальна інформація
2. Анотація до курсу
3. Мета та цілі курсу
4. Компетентності
5. Результати навчання
6. Організація навчання курсу
7. Система оцінювання курсу
8. Політика курсу
9. Рекомендована література

1. Загальна інформація	
Назва дисципліни	Загальне землезнавство
Рівень вищої освіти	першого (бакалаврського)
Викладач (-і)	к.г.-м.н., доцент Сав'юк Мирослав Іванович
Контактний телефон викладача	
Е-mail викладача	myroslav.saviuk@pnu.edu.ua
Формат дисципліни	обов'язкова
Обсяг дисципліни	6 кредитів ECTS, 90 год., з них: 24год. лекційних і 36 год. практичних занять, 120 год. самостійна робота, вид контролю - екзамен
Посилання на сайт дистанційного навчання	http://www.d-learn.pu.if.ua
Консультації	2 години
2. Анотація до курсу	
<p>Навчальна курс «Загальне землезнавство» є нормативною дисципліною для студентів спеціальності 106 Географія. При вивченні даної дисципліни студенти зможуть вивчити процеси та явища, що відбуваються у географічній оболонці, способи і методи аналізу та дослідження взаємозв'язку між геосферами (атмосферою, гідросферою, літосферою, біосферою), а також оцінка явищ і процесів, що проходять у географічній оболонці Землі.</p>	
3. Мета та цілі курсу	
<p>Метою викладання навчальної дисципліни «Загальне землезнавство» є надання студентам фундаментальних знань з теоретичних основ сучасного землезнавства, формування поняття про географічну оболонку як цілісний планетарний комплекс, розуміння загальних закономірностей будови, розвитку і функціонування географічної оболонки Землі та її складових – літосфери, атмосфери, гідросфери, біосфери.</p> <p>Цілі курсу:</p>	
4. Компетентності	
<ul style="list-style-type: none"> - здатність брати участь у плануванні та виконанні наукових та науково-технічних проектів; - здатність застосовувати знання і розуміння основних характеристик, процесів, історії і складу природи і суспільства; - здатність аналізувати склад і будову геосфер (у відповідності до спеціалізації) на різних просторово-часових масштабах; - знання і використання специфічних для географічних наук теорій, парадигм, концепцій та принципів відповідно до спеціалізації; - здатність описати широке коло географічних об'єктів та явищ, починаючи від глобальних та закінчуючи процесами, що відбуваються на мікрорівні (фацій, елементарних суспільно-географічних систем); - здатність до організації пошуку способів виконання практичних завдань за зразком або алгоритмом. 	
5. Результати навчання	
<ul style="list-style-type: none"> - знати, розуміти і вміти використовувати на практиці базові поняття з теорії географії, а також світоглядних наук; - пояснювати особливості організації географічного простору; - визначати основні характеристики, процеси, історію і склад ландшафтної оболонки та її складових; - аналізувати склад і будову природних і соціосфер (у відповідності до спеціалізації) на різних просторово-часових масштабах; - знання основних категорій і концепцій фізичної, суспільної географії та туризмознавства. 	
6. Організація навчання курсу	
Обсяг курсу – 6 кредитів ECTS, 180 год.	
Вид заняття	Загальна кількість годин

лекції		24			
семінарські заняття / практичні / лабораторні		36			
самостійна робота		120			
Ознаки курсу					
Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Нормативний / вибірковий		
I	106Географія	1 курс ОР «бакалавр»	нормативний		
Тематика курсу					
Тема, план	Форма заняття	Літера тура	Завдання, год	Вага оцінк и	Термін виконання
Вступ до загального землезнавства. Основні етапи розвитку географії. Система географічної науки. Загальне землезнавство – складова частина географії. Проблеми сучасної географії.	Лекція 1	2,37,8, 13,16	Ознайомитись із основними етапами розвитку географії, її структурою, проблемами, що вирішує географія на сучасному етапі розвитку ГО і суспільства, використовуючи презентацію та додаткові матеріали; 2 год.	0	1 тиждень навчання
Знайомство з атласами і картами. Визначення географічних координат та пункту за географічними координатами	Практичне заняття 1	1,4,5,1 4,15	Ознайомитись з географічними атласами, картами. Знаходити координати географічних об'єктів, визначати координати методом інтерполяції, вивчити географічну номенклатуру (миси)використовуючи атласи, фізичні карти півкуль та додаткові матеріали; 2 год.	5	1 тиждень навчання
Загальна характеристика Всесвіту та Сонячної системи. Гіпотези про походження Землі. Основні риси будови Всесвіту. Характеристика планет Сонячної системи. Малі небесні тіла. Географічний простір.	Лекція 2	3,10,1 2,14,1 6,17	Ознайомитись з основними рисами будови Всесвіту, Сонячної системи, характеристикою планет, малих небесних тіл, гіпотезами про походження Землі, географічний простір, використовуючи презентацію та додаткові матеріали; 2 год.	0	2 тиждень навчання

<p>Побудова комплексного географічного профілю та його аналіз. Побудови профілю та його аналіз. Освоєння методики складання, оформлення і опису комплексного географічного профілю. Вивчення географічної номенклатури.</p>	<p>Практичне заняття 2-3</p>	<p>1,4,5,14,15</p>	<p>Ознайомитись з побудовою гіпсометричного профілю, нанесення тектонічної ситуації, снігової лінії опис взаємозв'язків між тектонічною побудовою та рельєфом, розташуванням поясів, снігової лінії та кліматичними умовами. Вивчити географічну номенклатуру (острови, пів острови) використовуючи атласи, фізичні карти пів куль та додаткові матеріали; 2 год.</p>	<p>5</p>	<p>2-3 тиждень навчання</p>
<p>Загальна характеристика планети Земля. Зміна уявлень про форму Землі. Докази кулястості Землі. Внутрішня будова Землі. Гравітаційне і магнітне поля Землі.</p>	<p>Лекція 3</p>	<p>2,3,7,10,11,13,16,17</p>	<p>Ознайомитись з формою, розмірами, внутрішньою побудовою Землі, її фізичними полями, використовуючи презентації та додаткові матеріали; 2 год.</p>	<p>0</p>	<p>3 тиждень навчання</p>
<p>Осьовий та орбітальний рух Землі. Обертання Землі навколо осі та його географічні наслідки. Система відліку часу. Час зоряний, сонячний, поясний, місцевий, літній. Лінія переміни дат. Рух Землі навколо Сонця і його географічні наслідки.</p>	<p>Лекція 4</p>	<p>2,3,7,10,11,13,16,17</p>	<p>Ознайомитись з рухами Землі навколо своєї осі та навколо Сонця, їх наслідки, системою відліку часу, використовуючи презентації та додаткові матеріали; 2 год.</p>	<p>0</p>	<p>4 тиждень навчання</p>
<p>Земля у Всесвіті. Планети Сонячної системи. Будова Всесвіту, Сонячної системи. Фізична характеристика Сонця і планет Сонячної системи. Небесна сфера. Основні елементи небесної сфери. Система координат небесної сфери.</p>	<p>Практичне заняття 4</p>	<p>1,4,5,14,15</p>	<p>Ознайомитись з будовою Всесвіту, Сонячною системою, її планетами, небесною сферою, основними точками, площинами і лініями небесної сфери. Вивчити географічну номенклатуру (затоки, протоки) використовуючи атласи, фізичні карти пів куль та додаткові матеріали; 2 год.</p>	<p>5</p>	<p>4 тиждень навчання</p>

<p>Літосфера. Земна кора та її властивості.</p> <p>Зальні відомості про літосферу. Типи земної кори. Ізостазія. Історія розвитку земної кори. Хімічний і речовинний склад земної кори.</p>	<p>Лекція 5</p>	<p>2,3,7, 10,11, 13,16, 17</p>	<p>На основі досягнень сучасної науки і техніки ознайомитись про будову літосфери і земної кори, її типи та відмінності між ними, ізостазію, історію розвитку земної кори, її хімічний і речовинний склад, використовуючи презентацію та додаткові матеріали; 2 год.</p>	<p>0</p>	<p>5 тиждень навчання</p>
<p>Осьове обертання Землі та його наслідки.</p> <p>Осьове обертання Землі та його характеристика. Докази осьового обертання Землі. Основна одиниця часу, її характеристика. Розв'язування задач на визначення часу і географічних координат.</p>	<p>Практичне заняття 5</p>	<p>1,4,5,1 4,15</p>	<p>Ознайомитись з осьовим обертанням Землі, кутовою, лінійною швидкістю обертання, доказами осьового обертання Землі, основною одиницею часу – добою; зоряним, сонячним, місцевим, поясным, літнім часом, лінією зміни дат. Розв'язування задач на визначення часу. Вивчити географічну номенклатуру (озера) використовуючи атласи, фізичні карти півкуль та додаткові матеріали; 2 год.</p>	<p>5</p>	<p>5 тиждень навчання</p>
<p>Основні структурні елементи Землі.</p> <p>Загальні відомості про платформи і геосинкліналі. Сучасні тектонічні прояви: вулканізм, землетруси. Географічне поширення. Утворення материків і океанів. Сучасні особливості розподілу суші і моря.</p>	<p>Лекція 6</p>	<p>2,3,7, 10,11, 13,16, 17</p>	<p>Ознайомитись з будовою платформ і геосинкліналей, їх утворенням, утворення вулканів і землетрусів, їх наслідки, утворення материків і океанів та особливості розподілу суші і моря, використовуючи презентації та додаткові матеріали; 2 год.</p>	<p>0</p>	<p>6 тиждень навчання</p>
<p>Орбітальний рух Землі.</p> <p>Рух Землі навколо Сонця. Географічні результати орбітального руху. Тропіки, полярні кола. Схилення Сонця протягом року.</p>	<p>Практичне заняття 6</p>	<p>1,4,5,1 4,15</p>	<p>Ознайомитись з орбітальним рухом Землі, його наслідками, тропіками, полярними колами, поясами освітленості. Вивчити географічну номенклатуру (ріки) використовуючи атласи, фізичні карти пів</p>	<p>5</p>	<p>6 навчальний тиждень</p>

			куль та додаткові матеріали; 2 год.		
Рельєф Землі. Форми земної поверхні. Рельєф океанічного дна. Гіпсометрична крива.	Лекція 7	2,3,7, 10,11, 13,16, 17	Ознайомитись з формами розчленування земної поверхні, з рельєфом океанічного дна, а також про наочне уявлення та вертикальне розчленування рельєфу Землі, співвідношення площ різних ступенів висот і глибин, використовуючи презентації та додаткові матеріали; 2 год.	0	7 тижень навчання
Внутрішня будова Землі. Будова земної кори. Тектоніка літосферних плит. Геохронологічна шкала.	Практичне заняття 7	1,4,5,1 4,15	Ознайомитись з внутрішньою будовою Землі, геологічними етапами розвитку Землі, геохронологічною шкалою, теорією тектоніки літосферних плит, взаємодією літосферних плит між собою. Вивчити географічну номенклатуру (рівнини, низовини, височини, плато, плоскогір'я, нагір'я) використовуючи атласи, фізичні карти півкуль та додаткові матеріали; 2 год.	5	7 тижень навчання
Атмосфера. Нагрівання атмосфери. Вода в атмосфері Склад і будова атмосфери. Нагрівання атмосфери. Температура повітря. Тепло ві пояси. Вода в атмосфері. Абсолютна та відносна вологість повітря. Конденсація і сублімація водяної пари. Хмари, їх типи. Види атмосферних опадів. Основні закономірності розподілу хмарності та опадів на земній поверхні.	Лекція 8	2,3,7, 10,11, 13,16, 17	Ознайомитись про склад, будову, властивості атмосфери, нагрівання та розподіл температура біля поверхні Землі, з вологістю в атмосфері, процеси перетворення її у різні види атмосферних опадів, умови утворення туману, ожеледі, туману, утворення хмар та їх типи, умови випадання опадів, їх вимірювання, основні закономірності розподілу опадів на земній поверхні, використовуючи презентації та додаткові матеріали; 2 год.	0	8 тижень навчання

<p>Сейсмічні області. Вулкани. Землетруси. Неотектонічні рухи.</p>	<p>Практичне заняття 8</p>	<p>1,4,5,14,15</p>	<p>Ознайомитись з тектонічними рухами земної кори, їх наслідками, землетрусами, вулканами, їх утворенням, будовою та поширенням. Вивчити географічну номенклатуру (вулкани), використовуючи атласи, фізичні карти півкуль, додаткові матеріали; 2 год.</p>	<p>5</p>	<p>8 тиждень навчання</p>
<p>Тиск атмосфери. Циркуляція атмосфери. Погода і клімат.</p> <p>Тиск атмосфери, його вимірювання. Залежність тиску від температури і руху повітря. Особливості розподілу тиску біля земної поверхні. Циркуляція атмосфери. Вітер, його швидкість та напрям. Загальна циркуляція атмосфери, її особливості в тропічних та помірних широтах. Поняття про погоду. Повітряні маси і фронти. Спостереження та передбачення погоди. Клімат. Кліматоутворчі фактори. Типи клімату. Охорона атмосфери від забруднення, проблеми озонового шару Землі.</p>	<p>Лекція 9</p>	<p>2,3,7,10,11,13,16,17</p>	<p>Ознайомитись з поняттям «тиск атмосфери», його залежність від температури і руху повітря, особливістю розподілу біля земної поверхні, загальною циркуляцією, її особливістю в тропічних і помірних широтах, повітряні маси і фронти, їх утворення, спостереженням за погодою, кліматоутворюючі фактори, типи клімату, охороною атмосфери та проблемами озонового шару планети, використовуючи презентації та додаткові матеріали; 2 год.</p>	<p>0</p>	<p>9 тиждень навчання</p>
<p>Фізичні властивості Землі. Гравітаційне та геомагнітне поля.</p>	<p>Практичне заняття 9</p>	<p>1,4,5,14,15</p>	<p>Ознайомитись з гравітаційним і геомагнітним полем Землі, їхніми характеристиками, практичне значення, використовуючи презентацію. Вивчити географічну номенклатуру (гори). Використовуючи атласи, фізичні карти материків і океанів; 2 год.</p>	<p>5</p>	<p>9 тиждень навчання</p>
<p>Гідросфера. Води суходолу.</p> <p>Загальні відомості про гідросферу. Світовий океан. Течії в Світовому</p>	<p>Лекція 10</p>	<p>2,3,7,10,11,13,16,17</p>	<p>Ознайомитись з складом гідросфери, яку утворюють океани, моря, ріки, озера, льодовики і підземні води, характеристикою ріки, її живленням та режимом, геологічною роботою ріки,</p>	<p>0</p>	<p>10 тиждень навчання</p>

океані та їх географічне значення. Підземні води. Ріки. Живлення та режим річок. Робота річок. Озера, їх класифікація. Болота. Типи боліт за живленням. Охорона вод від забруднення			класифікацією озер, боліт, їх значення та охорона вод від забруднення, використовуючи презентації та додаткові матеріали; 2 год.		
Розподіл суші і води на Землі. Співвідношення висот і глибин на Землі	Практичне заняття 10	1,4,5,14,15	Побудувати і проаналізувати діаграми розподілу суші і води на Землі, побудувати гіпсометричну криву; 2 год.	5	10 тиждень навчання
Біосфера. Сучасні уявлення про біосферу. Роль живих організмів у розвитку атмосфери, гідросфери, літосфери. Кругообіг речовин у біосфері. Життєві угруповання організмів. Ґрунти та їх роль у біосфері. Ноосфера — сфера розуму.	Лекція 11	2,3,7,10,11,13,16,17	Ознайомитись з сучасними уявленнями про будову біосфери, її межі та склад, зв'язок з іншими оболонками Землі, кругообігом речовин у біосфері, основними угрупованнями організмів, складом, будовою та значенням ґрунту у біосфері, появою нової сфери – ноосфери та її характеристикою, використовуючи презентації та додаткові матеріали; 2 год.	0	11 тиждень навчання
Атмосфера. Сонячна радіація. Розподіл температури і тиску в атмосфері.	Практичне заняття 11	1,4,5,14,15	Ознайомитись з будовою атмосфери, її складом, сонячною радіацією, поділ її на пряму, розсіяну, сумарну, альбедо, вертикальний температурний градієнт, атмосферний тиск, його зміну з висотою, баричний градієнт, баричний ступінь, ізобарами, розподілом тиску на земній поверхні, використовуючи презентації та додатковий матеріал. Вивчити географічну номенклатуру (пустині, центри дії атмосфери); 2 год.	5	11 тиждень навчання
Географічна оболонка Землі. Географічна оболонка, її межі, основні властивості та закономірності.	Лекція 12	2,3,7,10,11,13,16,17	Ознайомитись з основними властивостями географічної оболонки, її межами, речовинним та енергетичним обміном	0	12 тиждень навчання

Кругообіг речовин і потік енергії в географічній оболонці.			між геосферами, ритмічними явищами у ГО, кругообігом речовин і потоком енергії в ГО; 2 год.		
Гідросфера. Світовий океан. Розподіл температури і солоності в океанах. Течії. Припливи і відпливи.	Практичне заняття 13	1,4,5,14,15	Ознайомитись з водною оболонкою Землі, Світовим океаном, морями, затоками, протоками, розподілом температури і солоності океанічної води, рухом води, течіями, використовуючи презентації та додатковий матеріал; 2 год. Вивчити географічну номенклатуру рельєфу дна і морських течій; 2 год..	5	13 тиждень навчання
Води суходолу: ріки, озера.	Практичне заняття 14	1,4,5,14,15	Ознайомитись з водами суходолу – ріками і озерами, їх живленням, будовою, класифікацією, етапами розвитку, типи режимів ріки, використовуючи презентації та додатковий матеріал; 2 год.	5	13 тиждень навчання
Води суходолу: підземні води, льодовики, водосховища, болота.	Практичне заняття 15	1,4,5,14,15	Ознайомитись генезисом підземних вод, їх класифікацією, утворенням льодовиків, водосховищ, боліт, їх основними характеристиками, використовуючи презентацію та додаткові матеріали; 2 год.	5	14 тиждень навчання
Горизонтальна та вертикальна диференціація поверхні суші	Практичне заняття 16	1,4,5,14,15	Ознайомитись із геоморфологічним розчленуванням поверхні материків та дна Світового океану, їх вертикальну і горизонтальну диференціацію використовуючи презентацію та додатковий матеріал; 2 год.	5	14 тиждень навчання
Біосфера.	Практичне заняття 17	1,4,5,14,15	Проаналізувати загальні закономірності розподілу живої речовини на Землі, залежність цього розподілу від природних умов. Основною функцією біосфери, використовуючи	5	15 тиждень навчання

			презентацію та додатковий матеріал; 2 год.		
Географічна оболонка Землі.	Практичне заняття 18	1,4,5,1 4,15	Ознайомитись з поняттям «географічна оболонка та її характеристиками, компонентами ГО, її закономірностями, диференціацією (зональну та азональну) . побудовою фізико-географічного профілю, використовуючи презентацію, додатковий матеріал; 2 год.	5	15 тиждень навчання

7. Система оцінювання курсу

Загальна система оцінювання курсу	Від 25 до 50 балів студент отримує під час проведення практичних завдань і від 25 до 50 балів - при складанні екзамену.
Вимоги до письмової роботи	Екзаменаційний білет містить 4 описові запитання, які повинні розкрити суть даних запитань.
Семінарські заняття	Практичне заняття оцінюється в 5 балів.
Умови допуску до підсумкового контролю	Під час навчання на практичних заняттях отримати не менше 25 балів, а також здати географічну номенклатуру.

8. Політика курсу

Політика виставлення балів. Враховуються бали набрані на практичних заняттях, поточному тестуванні, самостійній роботі (реферати, презентації). При цьому обов'язково враховуються присутність на заняттях та активність студента під час практичного заняття; недопустимість пропусків та запізнь на заняття; користування мобільним телефоном, планшетом чи іншими мобільними пристроями під час заняття; несвоєчасне виконання поставленого завдання і т. ін.

Вимоги викладача. Кожен викладач ставить студентам систему вимог та правил поведінки студентів на заняттях, доводить до їх відома методичні рекомендації щодо виконання контрольних робіт, тестових завдань. Все це гарантує високу ефективність навчального процесу і є обов'язковою для студентів.

9. Рекомендована література

Список літератури:

1. Атлас світу. ДНВП «Картографія», 2002
 2. Багров М. В., Боков В. О., Черваньов І. Г. Землезнавство.- К.: Либідь, 2000. – 464с.
 3. Волошин І. І. Загальнеземлезнавство .Навчальний посібник .- Ніжин: Видавництво НДПУ ім. М. Гоголя. – 2002. – 294с.
 4. Волошин І. І., Уварова А. Є. Загальнеземлезнавство. Практикум . – К.: видавництво КДПУ, 2000. – 268с.
 5. Географический атлас (для учителей средней школы). М.: Картография, 1982. – 238с.
 6. Географический энциклопедический словарь.- Термины и определения. М. : Наука, 1989. – 602с.
 7. Геренчук К. И. , Боков В. А. , Черванев И. Г. Общее землеведение. – М.: Высшая школа, 1984.- 255с.
 8. Калесник С. В. Общие географические закономерности Земли. – М. : Мысль, 1970. – 283с.
 9. Короткий тлумачний словник з географії. - К.: Либідь , 2001. – 135с.
 10. Медина В. С. Загальна фізична географія. – К. : Рад.школа, 1974. – 212с.
 11. Мельчаков Л. Ф. Общее землеведение с основами краеведения. – М. : Просвещение, 1990.- 314с.
 12. Мильков Ф. Н. Общее землеведение. – М. : Высшая школа , 1990.- 335с.
 13. Мольчак Я. О., Ильїн Л. В. Загальнеземлезнавство. – Луцьк, - 1997 – 386с.
 14. Неклюкова Н. П. Общее землеведение. Ч.І. – М. Просвещение, 1976.- 336с.
 15. Неклюкова Н. П. Общее землеведение. Ч.ІІ. – М. Просвещение, 1975.- 224с.
- Прес, 2003. – 247.
16. Олійник Я.Б., Федорищак Р.П., Шищенко П.Г. Загальнеземлезнавство: Підручник. – К.: Знання-Прес, 2008. – 324с.
 17. Ратобильський Н. С. , Лярский П.А. Землеведение и краеведение. – Мн. : узд-во «Университетское», 1987. – 414с.
 18. Судакова С.С. Общее землеведение. – М.: Недра, 1987. – 325 с.
 19. Фоменко А.Н., Хихлуха В.И. Общая физическая география и геоморфология. – М. : Недра, 1987. – 373с.

Викладач Сав'юк М.І.